

АНОТАЦІЯ

Бардінова А. О. Формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка та спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями). – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, МОН України, Полтава, 2023.

Змінні суспільно-політичні процеси, що відбуваються наразі в Україні докорінно змінили ситуацію в багатьох сферах професійної діяльності фахівців різних сфер і призвели до створення нового правового простору. Це радикально змінило соціальне значення правових знань, без належного рівня яких неможлива сьогодні свідома участь кожної особи у суспільному та державному житті. Потреби суспільства диктують необхідність трансформації освітньої системи в напрямі опанування нею правового простору та її розвитку як правового інструменту й підсистеми громадянського суспільства.

Освітня система при цьому розглядається як фундамент формування здатності суб'єктів суспільного простору до міжкультурної правової взаємодії на принципах демократії, рівних прав та можливостей.

Необхідність розв'язання завдань окресленої проблеми визначається основними документами в галузі освіти України, зокрема, Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту»; Державною програмою правової освіти населення, в якій підкреслюється обов'язковість виконання цього завдання; Державною національною Програмою «Освіта України XXI століття»; Концепцією розвитку освіти в Україні на період до 2025 р.; Програмою дій щодо реалізації основних положень Болонської декларації в системі вищої освіти і науки України та Програмою дій щодо реалізації основних положень Академічної доброчесності.

У контексті створення правової держави, утвердження пріоритетів загальнолюдських цінностей, освіченості та правової культури особистості актуального значення набуває правова компетентність управлінських кадрів

освітньої галузі як складової їх професійної компетентності, що вможливило підвищення рівня вітчизняної професійної підготовки зазначеної категорії освітян до рівня західноєвропейських стандартів.

Проте, як свідчить аналіз наукової літератури, ця проблема розроблена ще недостатньо. Поза увагою вчених залишаються питання сутності правової компетентності менеджерів з управління закладом освіти, професійну діяльність яких розглядаємо як професійну діяльність керівників нового типу.

Такий підхід умотивовується тим, що термін «manager» походить від слова «manage» – управляти. Звідси, менеджер – це управлінець, управляючий, керівник і хоча, на думку багатьох науковців, розходження між поняттями «менеджер» та «керівник» фактично не існує, ми вважаємо, що професійна діяльність менеджера з управління закладом освіти – це специфічний вид професійної діяльності, який поєднує в собі якості педагога і керівника, в особистості якого синтезуються певний рівень знань та вмінь з правових питань, який дозволяє приймати обґрунтовані професійно-управлінські рішення та здійснювати професійну діяльність відповідно до законодавчих норм.

Отже, професія менеджера з управління закладом освіти – це професія особлива, зі своєю специфікою.

Тому не кожен випускник педагогічного закладу вищої освіти спроможний обіймати посаду менеджера з управління закладом освіти, обійшовшись при цьому без спеціальної підготовки до неї.

З цих причин професія менеджера з управління закладом освіти стає затребуваною і вимагає професійної підготовки до неї в умовах магістратури.

За таких умов особливої ваги набуває завдання формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури, яка набуває при цьому не тільки нових форм організації навчання, але й нового правового змісту.

На це націлює нас Програма дій «Піклування про короленківську родину разом! 2021-2026 рр.», розроблену М. В. Гриньовою, ректором Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, в якій чітко визначені стратегічні лінії розвитку Університету з урахуванням стандартів і

рекомендацій Європейського фонду з менеджменту якості (ENQM) і Європейської асоціації з гарантій якості вищої освіти (ENQA) та life-management.

В цьому переконують нас наукові здобутки вітчизняних учених-педагогів М. Гриньової, О. Жданової-Неділько, Л. Кравченко, В. Маслова, В. Олійника, В. Оніпко, О. Поліщук, Н. Сас, А. Ткаченка, М. Фіцули, П. Хоменка та ін., яким належить фундаментальне дослідження теоретико-методичних засад підготовки майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

На цьому наголошують у своїх дисертаційних дослідженнях і наукових публікаціях учені Н. Бакланова, А. Барбінова, О. Бардінов, С. Большая, О. Іваній, Я. Кічук, Д. Клочкова, В. Ковальова, Ю. Колос, О. Корносенко, Л. Личман, О. Момот, А. Нікора, Ю. Новгородська, Л. Пашко, Н. Пивовар, О. Поліщук, Л. Рябовол, О. Скакун, М. Щербань та ін., в працях яких правова компетентність розглядається як складне інтегроване особистісне наукове утворення в цілісній структурі педагога, що включає загальноправові й професійно-педагогічні знання, вміння й професійні якості, необхідні для здійснення правового виховання учнів та організації власної професійної діяльності в межах правового поля.

Вагомість вирішення завдань досліджуваної проблеми підсилюється низкою *суперечностей* між:

– об’єктивною потребою сучасного суспільства у професійній управлінсько-правовій компетентності менеджерів з управління закладом освіти та недостатньою увагою до їх формування в процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури;

– потенційними можливостями навчальних дисциплін щодо впливу їх на процес формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури та реальним станом використання цих можливостей в умовах магістратури;

– наявності потужних можливостей організаційних форм (структур) ЗВО у формуванні правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури та обмеженими можливостями їх практичного використання в цьому процесі;

– доцільністю впровадження сукупності необхідних педагогічних умов формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури та недостатністю їхнього наукового обґрунтування.

Актуальність окресленої проблеми, недостатнє її вивчення, необхідність усунення виявлених суперечностей обумовили вибір теми дослідження «Формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури».

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності сукупності педагогічних умов формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

Відповідно до мети й висунутої гіпотези визначено такі **завдання** дослідження:

1. Проаналізувати сучасний стан розробленості проблеми дослідження у педагогічній теорії і практиці та уточнити змістову сутність ключових понять дослідження.

2. Визначити зміст і структуру правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти.

3. Розробити діагностичний інструментарій для виявлення рівнів сформованості правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

4. Теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність сукупності педагогічних умов та дієвість розробленої організаційно-функціональної моделі формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

5. Створити й апробувати в процесі професійної підготовки майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури «Короткий словник юридичних термінів, пов'язаних із законодавством, правовими нормами, освітою».

Об'єкт дослідження – процес формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

- *вперше* на підставі аналізу наукової літератури з проблеми дослідження з'ясовано сучасний стан розробленості проблеми дослідження в психолого-педагогічній теорії та практиці, *уточнено* змістову суть ключових понять дослідження; *розкрито* зміст і структуру правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури, яку ми розглядаємо як інтегрований складник у цілісній системі професійної компетентності зазначеної категорії фахівців, який поєднує в собі загально-правові знання та знання юридичних основ управління й основ науки управління, сукупність професійно-педагогічних знань, умінь, навичок та особистих управлінсько-правових якостей, необхідних для здійснення управління закладом освіти; *визначено*, відповідно до структурних компонентів правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури компоненти (мотиваційно-ціннісного, когнітивно-пізнавального, регулятивно-діяльнісного), *критерії* (мотиваційний, когнітивний, праворегулятивний), *їх показники та рівні* (високий, достатній, низький), відповідно до повноти прояву сукупності показників кожного критерію сформованості правової компетентності зазначеної категорії фахівців; *виявлено* та теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність комплексу *педагогічних умов*, які сприяють формуванню правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури, а саме: створення освітнього середовища, сприятливого для вияву рівнів сформованості правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури; організація інструктивно-правосвітницької роботи з викладачами магістратури щодо наповнення зміст фахових дисциплін елементами знань правознавчого характеру; використання

потенціалу організаційних структур ЗВО у формуванні правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури; набули подальшого розвитку зміст, форми та методи формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури в процесі позааудиторної навчальної діяльності.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у *розробці* діагностичного інструментарію для вияву рівнів сформованості правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури; *розробці й апробації під час проведення експерименту* «Короткий словник юридичних термінів, пов'язаних із законодавством, правовими нормами, освітою» як фактора професійно-правового зростання зазначеної категорії фахівців; у розробці авторських тестових завдань правознавчого характеру для визначення вхідного та підсумкового рівнів сформованості правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури; методичних матеріалів правознавчого характеру для наповнення зміст фахових дисциплін елементами знань з правової тематики.

Результати проведеного дослідження можуть бути використані в процесі визначення змістового наповнення інваріативних, варіативних та елективних курсів з фахової підготовки майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури елементами знань правового характеру та під час їх вивчення в умовах магістратури, а також у системі післядипломної педагогічної освіти, при написанні методичних посібників, програм, курсових та магістерських робіт.

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження обраної теми, визначено його мету, гіпотезу, завдання, об'єкт, предмет, комплекс використаних методів дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів дослідження та практичну значущість роботи; відображено відомості про експериментальну базу дослідження та апробацію його результатів; подано інформацію про наукові публікації, їхню кількість та дані про структуру й обсяг дисертації.

У **першому розділі** «Теоретичні основи формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури» аналізується сучасний стан розробленості проблеми формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури у науковій літературі та психолого-педагогічній практиці; з'ясовано змістову суть ключових понять дослідження в системі психолого-педагогічного знання; уточнено поняття «Формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури» як основного ключового поняття з проблеми дослідження; *визначено* зміст і структурні компоненти (мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, управлінсько-правовий, регулятивно-діяльнісний) правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти; *подано* опис авторської технології її структурування; *представлено* діагностичний інструментарій для вияву рівнів сформованості правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

Зокрема, визначені критерії, їх показники, рівні сформованості досліджуваного наукового утворення, комплекс методів та діагностичних методик, за допомогою яких здійснюється формування правової компетентності зазначеної категорії фахівців.

У **другому розділі** «Педагогічні умови формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури» розкрито зміст педагогічних умов, що забезпечують ефективність формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури; подано організаційно-функціональну модель формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури за трьома блоками: цільовий, змістовно-операційний і результативний та їх загальну характеристику.

У **третьому розділі** «Експериментальна перевірка ефективності впроваджених педагогічних умов формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури» представлено опис організації експериментальної перевірки результатів

ефективності впроваджених педагогічних умов формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

Розкрито логіку, етапи дослідження та методику педагогічного експерименту.

Наведено результати експериментального дослідження, що підтвердили ефективність комплексу впроваджених педагогічних умов, які сприяють формуванню правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури.

Ключові слова: майбутній менеджер, управління, компетентність, правова компетентність, професійна правова компетентність, формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури, педагогічні умови.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ:

Статті в наукових фахових виданнях України та у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних

1. Бардінова А. О. Змістова характеристика ключових понять, які застосовуються по відношенню до внутрішньо переміщених осіб / Бардінова А. О., Бардінов О. В. // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Серія: Педагогічні науки. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2017. – Вип. 20. – С. 16–20. **DOI:** <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2017.20>

2. Кіберпростір як засіб забезпечення прав людини і формування її самосвідомості / Бардінова А. О. // Витоки педагогічної майстерності : наук. журнал Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Серія: Педагогічні науки. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. Вип. 23. – С. 5–9. **DOI:** <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.23>

3. Бардінова А. О. Спецкурс «Підготовка майбутнього гувернера-вихователя в системі вищої професійно-педагогічної освіти» як один із засобів підготовки майбутнього вчителя до діяльності в якості гувернера-вихователя / Бардінова А. О., Бардінов А. В. // Витоки педагогічної майстерності : наук. журнал Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Серія: Педагогічні науки. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. Вип. 25. – С. 9–14. **DOI:** <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223173>

4. Бардінова А. О. Формування у молоді уявлень про відповідальність щодо кримінальних порушень у ході виборчого процесу / А. О. Бардінова // Витоки педагогічної майстерності : наук. журнал Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Серія: Педагогічні науки. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. Вип. 26. – С. 8–11. **DOI:** <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.26>

5. Бардінова А. О. Організаційні форми (структури) змішаного навчання як потужні засоби впливу на формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури / А. О. Бардінова // Витоки педагогічної майстерності : наук. журнал Полтав. нац. пед. ун-ту

імені В. Г. Короленка. Серія: Педагогічні науки. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. Вип. 27. – С. 16–20.
DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.27.246979>

6. Бардінова А.О. Інтегрований підхід як засіб формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури / А. О. Бардінова // Витоки педагогічної майстерності : наук. журнал Полтав. нац. пед. ун-ту імені В. Г. Короленка. Серія: Педагогічні науки. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. Вип. 28. – С. 5–8.
<https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.28.250315>

Статті у міжнародних конференціях

1. Бардінова А. О. Кримінальна віктимологія в контексті ідей А. С. Макаренка як захисний профілактичний засіб неповнолітніх осіб від злочинів / А. О. Бардінова // Технології професійного розвитку педагога: спадщина А. С. Макаренка і пріоритети української освіти : матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 13-14 березня 2019 р.) / За ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. – С. 21–22.

2. Бардінова А. О. Потаємна філософія педагогіки А. С. Макаренка / А. О. Бардінова, Ю. З. Колос, Л. Ф. Пашко // Технології професійної підготовки майбутнього вчителя: сучасні моделі і компетентнісний дискурс педагогіки А. С. Макаренка : матеріали XIX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 12-13 березня 2020 р.) / За ред. М. В. Гриньової. – Полтава: ФОП Гаража М. Ф., 2020. – С. 149–154.

3. Бардінова А. О. Реалізація Макаренком ідей народної педагогіки в гуманному ставленні до вихованців / А. О. Бардінова // Технології професійної підготовки вчителя: сучасні моделі і компетентнісний дискурс педагогіки А. С. Макаренка : матеріали XIX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 12-13 березня 2020 р.) / За ред. М. В. Гриньової. – Полтава: ФОП Гаража М. Ф., 2020. – С. 73–75.

4. Бардінова А. О. Правовий брейн-ринг як потужний засіб здійснення правової освіти неповнолітніх / А. О. Бардінова // Методика навчання

природничих дисциплін у середній та вищій школі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (XXVII Каришинські читання) (м. Полтава, 28-29 травня 2020 р.) / За заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава : Астроя, 2020. – С. 140–143.

5. Бардінова А. О. Актуалізація управлінського досвіду А. С. Макаренка щодо управління закладом освіти в сучасних умовах / А. О. Бардінова // Гуманістичні орієнтири професійного становлення вчителя: макаренківська традиція і місія Нової української школи : матеріали XX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.) / за ред. М. В. Гриньової. – Полтава : ПП «Астроя», 2021. – С. 97–101.

6. Бардінова А. О. Формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в контексті ідей А. С. Макаренка / А. О. Бардінова // Гуманістичні орієнтири професійного становлення вчителя: макаренківська традиція і місія Нової української школи : матеріали XX Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проєктами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 11-12 березня 2021 р.) / за ред. М. В. Гриньової. – Полтава : ПП «Астроя», 2021. – С. 101–105.

7. Бардінова А. О. Правова компетентність громадян України як потужний засіб захисту честі та гідності від насильства, здійсненого у таких формах його прояву як «наклеп» та «образ» / Бардінова А. О., Бардінов О. В., Колос Ю. З., Пашко Л. Ф. // Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXVIII КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 27-28 травня 2021 р.) / За заг. ред. проф. М. В. Гриньової. – Полтава : Астроя, 2021. – С. 52–57.

8. Бардінова А. О. Полідисциплінарний підхід як засіб формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури / А. О. Бардінова // Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXVIII КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 27-28 травня 2021 р.) / За заг. ред. проф. М.В. Гриньової. – Полтава : Астроя, 2021. – С. 57–60.

9. Бардінова А. О. Правова компетентність як один із напрямків нового мислення А. С. Макаренка в управлінні виховними установами / А. О. Бардінова // Управлінський дискурс макаренківської педагогіки: матеріали XXI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 10-11 березня 2022 р.). «Управлінська майстерність керівника навчального закладу», «Управління проектами у сфері науки, освіти, інновацій та інформатизації», «Управління інноваційною діяльністю в освіті та у виробництві» : матеріали Всеукр. наук.-практ. семінарів (м. Полтава, 10-11 березня 2022 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової. – Полтава, 2022. – С.74–77.

10. Бардінова А. О. Саморегуляція як дійовий інструмент формування правової компетентності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури / А. О. Бардінова // Методика навчання природничих дисциплін у середній та вищій школі (XXIX КАРИШИНСЬКІ ЧИТАННЯ), присвячена розробкам моделей підготовки майбутнього вчителя до педагогічної діяльності в Новій українській школі : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 26-27 травня 2022 р.) / за заг. ред. проф. М.В. Гриньової. – Полтава : Астроя, 2022. С.22–24.

Статті у всеукраїнських конференціях

1. Бардінова А. О. Правовий паритет як дієвий засіб захисту дітей із обмеженими можливостями на інклюзивну освіту в умовах ЗЗСО / А. О. Бардінова // Управління навчально-виховним процесом нової Української школи в контексті реформи впровадження інклюзивної освіти в Україні : матеріали Всеукр. форуму молодих науковців (учнів, студентів, магістрантів, аспірантів) (м. Полтава, 16-17 квітня 2020 р.) / За ред. М. В. Гриньової. – Полтава : Астроя, 2020. – С. 51–53.

2. Бардінова А. О. Достойні постаті нашого літературного пантеону як взірець патріотичного виховання підростаючих поколінь / А. О. Бардінова, М. В. Гриньова // Управління навчально-виховним процесом нової української школи в контексті національно-патріотичного виховання молоді : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців (учнів, студентів, магістрантів, аспірантів) (6 квітня 2021 р., м. Полтава) / за заг. ред. М. В. Гриньової ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : Астроя, 2021. – С. 6–11.

3. Бардінова А. О. Ідеї В.І. Вернадського щодо ноосферної освіти як наукове джерело формування правової компетентності у майбутніх менеджерів з управління закладом освіти в умовах магістратури / А. О. Бардінова // Управління навчально-виховним процесом нової української школи в контексті національно-патріотичного виховання молоді : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців (учнів, студентів, магістрантів, аспірантів) (6 квітня 2021 р., м. Полтава) / за заг. ред. М. В. Гриньової ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : Астроя, 2021. – С. 37–42.

4. Бардінова А. О. Правовий захист від порушення прав дітей щодо збереження власного здоров'я за допомогою здоров'язбережувальних технологій / А. О. Бардінова // Технології здоров'язбережування в сучасних закладах освіти України: проблеми та перспективи : матер. VIII Всеукр. студ. наук.-практ. конф. (20 жовтня 2021 р.) – Полтава : Сімон, 2021. – С. 9–12.

5. Бардінова А. О. Єдність біологічного і соціального факторів у формуванні культури статевих відносин дітей у контексті правового виховання / А. О. Бардінова // Біорізноманіття: теорія, практика та методичні аспекти вивчення у загальноосвітній школі : матеріали всеукр. наук.-практ. конф. (19 квітня 2022 р.). – Полтава, 2022. – С.21–25.

6. Бардінова А. О. Правова компетентність як необхідний компонент професійної діяльності майбутніх менеджерів з управління закладом освіти / А. О. Бардінова // Проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання спорту і здоров'я людини : м-ли VI Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнарод. участю (21-22 квітня 2022) / голов. ред. С. В. Синиця ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2022. – С. 33–37.

Статті у регіональних конференціях

1. Бардінова А. О. Академічна доброчесність як головний чинник формування професійної етики майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в умовах вишу / А. О. Бардінова // Новітні теоретико-методичні й методологічні засади розвитку фізичного виховання і спорту : матеріали регіональної науково-практичної онлайн-конференції. – Полтава : Сімон, 2021. – С.4–8.

2. Бардінова А. О. Провідні ідеї П. Ф. Лесгафта щодо фізичного виховання дітей / А. О. Бардінова // Новітні теоретико-методичні й методологічні засади розвитку фізичного виховання і спорту : матеріали регіональної науково-практичної онлайн-конференції. – Полтава, 2022. – С. 7–12.

Статті в іншому науковому виданні

1. Бардінова А. О. Специфічні особливості виховної діяльності тренера в умовах сьогодення / А. О. Бардінова // Фізкультурно-оздоровчі та спортивні технології в освітньому просторі: теорія і практика [колективна монографія] / А. О. Бардінова, І. В. Тараненко / За заг. ред. О. О. Момот, Ю. В. Зайцевої. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2020. – С. 264–272.

2. Бардінова А. О. Формування правової компетентності у майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в умовах змішаного навчання на засадах компетентнісного підходу / А. О. Бардінова // Концептуалізація компетентнісного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури та спорту в контексті змішаного навчання : колективна монографія / за заг. ред.: О. К. Корносенко, О. В. Даниско ; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2021. – С. 227–248. **DOI:** <https://doi.org/10.33989/978-966-2538-79-3>.

Навчально-методичні посібники

1. Бардінова А. О. Короткий словник-довідник термінів з менеджменту туристичної діяльності : довідкове видання / Бардінова А. О., О. В. Бардінов, М. В. Гриньова [та ін.]. – Полтава : Сімон, 2019. – 155 с.

2. Короткий словник юридичних термінів, пов'язаних із законодавством, правовими нормами, освітою / Бардінова А. О., Гриньова М. В. – Полтава : Сімон, 2021. – 171 с. **ISBN** 978-617-7803-26-2.

ABSTRACT

Bardinova A. O. Formation of legal competence of the future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree.

– Qualifying scientific work printed as manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 01 Education/Pedagogy and specialties 015 Professional education (by specialization). – Poltava National Pedagogical University named after V. G. Korolenko. – Poltava, 2023.

The changing socio-political processes currently taking place in Ukraine have fundamentally changed the situation in many areas of professional activity for specialists in various fields and led to the creation of a new legal space. This radically changed the social significance of legal knowledge, without which the conscious participation of every person in social and public life is impossible today. The needs of society dictate the transformation of the educational system towards the mastery of the legal space and its development as a legal instrument and subsystem of civil society.

The educational system is considered as the foundation for the formation of the ability of the subjects of the public space for intercultural legal interaction based on the principles of democracy, equal rights and opportunities.

The need to solve the tasks of the outlined problem is determined by the fundamental documents in the field of education of Ukraine, in particular, the Constitution of Ukraine, the Laws of Ukraine «On Education» and «On Higher Education»; The state program of legal education of the population, which emphasizes the obligation to fulfill this task; The State National Program «Education of Ukraine of the 21st Century»; The concept of education development in Ukraine for the period until the year of 2025; Program of actions on the implementation of the main provisions of the Bologna Declaration in the system of higher education and science of Ukraine and Program of actions on the implementation of the main provisions of Academic integrity.

In the context of the creation of a legal state, the establishment of the priorities of universal human values, education and the legal culture of the individual, the legal competence of management personnel of education specialists as a component of their

professional competence acquires an urgent importance, which makes it possible to raise the level of domestic professional training of the specified category of educators to the level of Western European standards.

However, as the analysis of scientific literature shows, this problem has not yet been sufficiently developed. The question of the essence of the legal competence of educational institution management managers, whose professional activity is considered as the professional activity of a new type of manager, remains outside the attention of scientists.

This approach is motivated by the fact that the term «manager» comes from the word «manage» – to manage, handle or direct with a degree of skill. Therefore, a manager is an administrator, a chief, and a leader. Although many scientists contend that there is no distinction between the concepts of «manager» and «administrator», we believe that a manager's professional activity in the administration of an educational institution is a particular kind of professional activity that combines the qualities of a teacher and a manager, whose personality is blended with knowledge and skill in legal matters, which allows them to make professional and managerial decisions and carrying out professional activities in accordance with legislative norms.

Hereby, the profession of an educational institution management manager is a special profession with its own specifics.

Therefore, not every graduate of a pedagogical higher educational institution is able to hold the position of educational institution management manager without special training for it.

For these reasons, the profession of educational institution management manager is becoming in demand and requires professional training for it in the conditions of a magistracy.

Under such conditions, the task of formation of legal competence of the future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree, which acquires not only new forms of organization of education, but also a new legal content, acquires special importance.

This is what the Action Program «Caring for the Korolenko family together! 2021–2026», developed by M. V. Hrynyova, the Rector of the Poltava National

Pedagogical University named after V. G. Korolenko, in which the strategic lines of the University's development are clearly defined, taking into account the standards and recommendations of the European Foundation for Quality Management (ENQM) and the European Association from quality assurance of higher education (ENQA) and life-management.

We are convinced of this by the scientific achievements of domestic scientists-pedagogues M. Hrynyova, O. Zhdanova-Nedilko, L. Kravchenko, V. Maslov, V. Oliynyk, V. Onipko, O. Polishchuk, N. Sas, A. Tkachenko, M. Fitsula, P. Khomenko, etc, who are responsible for the fundamental research of the theoretical and methodological foundations of the training of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree.

Scientists N. Baklanova, A. Barbinova, O. Bardinov, S. Bolshaya, O. Ivani, Ya. Kichuk, D. Klochkova, V. Kovalova, Yu. Kolos, O. Kornosenko emphasize this in their dissertation studies and scientific publications as a complex integrated personal scientific education in the integral structure of a teacher, which includes general legal and professional-pedagogical knowledge, skills and professional qualities necessary for the implementation of legal education of students and the organization of one's own professional activity within the legal field.

The importance of solving the tasks of the investigated problem is strengthened by a number of *contradictions* between:

- the objective need of modern society for the professional managerial and legal competence of educational institution management managers and insufficient attention to their formation in the process of professional training of future educational institution management managers in the conditions of master's degree;

- the potential opportunities of educational disciplines regarding their influence on the process of forming the legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree and the real state of using these opportunities in the conditions of master's degree;

- the presence of powerful opportunities of organizational forms (structures) of higher education institutions in formation of the legal competence of future managers

in the management of an educational institution in the conditions of master's degree and the limited possibilities of their practical use in this process;

– the expediency of implementing a set of necessary pedagogical conditions for the formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree and the inadequacy of their scientific justification.

The relevance of the outlined problem, its insufficient study, the need to eliminate the identified contradictions determined the choice of the research topic «Formation of the legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of a master's degree».

The aim of the study is the theoretical substantiation and experimental verification of the effectiveness of a set of pedagogical conditions for the formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree.

In accordance with the aim and the proposed hypothesis, the following research tasks are defined:

1. To analyze the current state of development of the research problem in pedagogical theory and practice and clarify the substantive essence of the key research concepts.

2. To determine the content and structure of the legal competence of future managers in the management of an educational institution.

3. To develop a diagnostic toolkit to identify the levels of formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree.

4. To theoretically substantiate and experimentally verify the effectiveness of the set of pedagogical conditions and the effectiveness of the developed organizational and functional model of the formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree.

5. To create and test in the process of professional training of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree «A short dictionary of legal terms related to legislation, legal norms, education».

The object of the study is the process of formation of the legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree.

The subject of the study is the pedagogical conditions for the formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree.

The scientific *novelty* of the research results is that: *for the first time* on the basis of the analysis of scientific literature on the research problem, the current state of development of the research problem in psychological and pedagogical theory and practice *is clarified*, the content essence of the key concepts of the research *is specified*; the content and structure of the legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree *is determined*, which we consider as an integrated component in the integral system of professional competence of the specified category of specialists, which combines general legal knowledge and knowledge of the legal foundations of management and the foundations of management science, a set professional and pedagogical knowledge, abilities, skills and personal managerial and legal qualities necessary for managing an educational institution; in accordance with the structural components, the legal competences of future managers in managing an educational institution in the conditions of a master's degree (motivational-value, cognitive-professional, managerial-legal, regulatory-active), criteria (motivational, cognitive, personal, legal-regulatory), their indicators and levels (high, sufficient, low), in accordance with the completeness of the manifestation of the set of indicators of each criterion of the formation of legal competence of the specified category of specialists are defined; the effectiveness of a set of pedagogical conditions that contribute to the formation of the legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree is identified, theoretically substantiated and experimentally verified, namely: the creation of an educational environment conducive to the manifestation of the levels of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree; the organization of instructional and legal educational work with the teachers of master's

degree in order to fill the content of professional disciplines with elements of knowledge of a legal nature; the use of potential opportunities of organizational forms (structures) of higher education institutions in the formation of legal competence of future managers in managing an educational institution in the conditions of master's degree; the content, forms and methods of forming the legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree in the process of extracurricular educational activities have gained further development.

The practical significance of the research results is in the *development* of a diagnostic toolkit to reveal the levels of formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree; *development and approval during the experiment* «Short dictionary of legal terms related to legislation, legal norms, education» as a factor of professional and legal growth of the specified category of specialists; in the development of author's test tasks of a legal nature to determine the initial and final levels of formation of the legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree; methodological materials of a legal nature to fill the content of professional disciplines with elements of knowledge on legal topics.

The results of the conducted research can be used in the process of determining the content of invariant, variable and elective courses on the professional training of future managers in the management of an educational institution in the conditions of a master's degree with elements of knowledge of a legal nature and during their study in the conditions of master's degree, as well as in the system of postgraduate pedagogical education while writing methodological manuals, programs, course and master's theses.

The introduction substantiates the relevance and expediency of the research of the chosen topic, defines its purpose, hypothesis, task, object, subject, set of research methods used, reveals the scientific novelty of the obtained research results and the practical significance of the work; information about the experimental base of the research and the approbation of its results is displayed; information on scientific

publications, their number and data on the structure and scope of the dissertation is provided.

In the **first chapter** «Theoretical foundations of the formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree» the current state of development of the problem of forming the legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of a master's degree is analyzed in scientific literature and psychological and pedagogical practice; the content essence of the key research concepts in the system of psychological and pedagogical knowledge is clarified; the concept of «Formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree» has been clarified as the main key concept of the research problem; the content and structural components (motivational-value, cognitive-professional, managerial-legal, regulatory-active) of the legal competence of future managers in the management of an educational institution are determined; a description of the author's technology of its structuring is given; a diagnostic toolkit is presented for revealing the levels of formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree.

In particular, the criteria, their indicators, the level of formation of the researched scientific education, the complex of methods and diagnostic methods, which are used to form the legal competence of the specified category of specialists, are defined.

In the **second chapter** «Pedagogical conditions for the formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree» the content of pedagogical conditions that ensure the effectiveness of the formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree is disclosed; an organizational and functional model of the formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree is presented in three blocks: target, content-operational and effective and their general characteristics.

In the **third chapter** «Experimental verification of the effectiveness of the implemented pedagogical conditions for the formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree» a description of the organization of the experimental verification of the results of the effectiveness of the implemented pedagogical conditions in the formation of the legal competence of future managers in the management of an educational institution is presented.

The logic, research stages and methodology of the pedagogical experiment are revealed.

The results of an experimental study are presented, that confirmed the effectiveness of a set of implemented pedagogical conditions that contribute to the formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree.

Keywords: future manager, management, competence, legal competence, professional legal competence, the formation of legal competence of future managers in the management of an educational institution in the conditions of master's degree, pedagogical conditions.

**LIST OF PUBLISHED WORKS ON THE TOPIC
OF THE DISSERTATION**

*Articles in scientific professional publications of Ukraine and in publications,
included in international scientometric databases*

1. Bardinova A. O. Content description of key concepts applied to internally displaced persons / Bardinova A. O., Bardinov O. V. // *Origins of Pedagogical Skill: Collection of Scientific Works of Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences – Poltava: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, 2017. – Issue 20. – P. 16–20. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2017.20>.*

2. Cyberspace as a means of ensuring human rights and formation of its identity / Bardinova A. O. // *Origins of Pedagogical Skill: Scientific Journal of Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences – Poltava: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, 2019. Issue 23. – P. 5–9. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2019.23>.*

3. Bardinova A. O. Special course «Preparation of Future Tutor-Educator in the System of Higher Vocational and Pedagogical Education» as one of the means of preparing future teacher for activities as a tutor-educator / Bardinova A. O., Bardinov O. V. // *Origins of Pedagogical Skill: Scientific Journal of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences – Poltava: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, 2020. Issue 25. – P. 9–14. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223173>.*

4. Bardinova A. O. Formation of young people's ideas about responsibility for criminal violations during the electoral process / A. O. Bardinova // *Origins of Pedagogical Skill: Scientific Journal of Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences – Poltava: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, 2020. Issue 26, P. 8-11. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.26>.*

5. Bardinova A. O. Organizational forms (structures) of blended learning as a powerful means of influencing the formation of legal competence of future managers in the management of educational institution in the conditions of master's degree /

A. O. Bardinova // *Origins of Pedagogical Skill: Scientific Journal of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences – Poltava: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, 2021. Issue 27. – P. 16-20. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.27.246979>.*

6. Bardinova A. O. Integrated approach as a means of forming legal competence in future managers of educational institution management in the conditions of master's degree / A. O. Bardinova // *Origins of Pedagogical Skill: Scientific Journal of Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences/ – Poltava: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, 2021. Issue 28. – P. 5–8. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2021.28.250315>.*

Articles in international conferences

1. Bardinova A. O. Criminal victimology in the context of the ideas of A. S. Makarenko as a protective preventive measure for minors from crimes / A. O. Bardinova / *Technologies of Professional Development of the Teacher: Heritage of A.S. Makarenko and the Priorities of Ukrainian Education: Materials of the XVIII International Scientific-Practical Conference (Poltava, March 13-14, 2019) / Under the Editorship of Prof. M.V. Hrynova – Poltava: Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, 2019. – P. 21–22.*

2. Bardinova A. O. The secret philosophy of pedagogy of A. S. Makarenko / A. O. Bardinova, Yu. Z. Kolos, L. F. Pashko // *Technologies of Professional Training of the Future Teacher: Modern Models and Competence Discourse of Pedagogy by A.S. Makarenko: Materials of the XIX International Scientific and Practical Conference (Poltava, March 12-13, 2020) / Edited by M. V. Hrynova. – Poltava: Individual Entrepreneur Harazh M. F., 2020. – P. 149–154.*

3. Bardinova A. O. Makarenko's implementation of the ideas of folk pedagogy in humane treatment of pupils / A. O. Bardinova // *Technologies of Professional Training of a Teacher: Modern Models and Competence Discourse of Pedagogy by A.S. Makarenko: Materials of the XIX International Scientific and Practical Conference (Poltava, March 12-13, 2020) / Edited by M.V. Hrynova – Poltava: Individual Entrepreneur Harazh M.F., 2020. – P. 73–75.*

4. Bardinova A. O. Legal brain-ring as a powerful tool for legal education of minors / A. O. Bardinova // *Methods of Teaching Natural Disciplines in Secondary and Higher School: Materials of the International Scientific-Practical Conference (XXVII Karyshyn Readings)* (Poltava, May 28-29, 2020) / Edited by prof. M. V. Hrynova. – Poltava: PE «Astraia», 2020. – P. 140–143.

5. Bardinova A. O. Updating of managerial experience A. S. Makarenko on the management of educational institution in modern conditions / A. O. Bardinova // *Humanistic Guidelines for the Professional Development of Teachers: Makarenko's Tradition and the Mission of the New Ukrainian School: Materials of the XX International Scientific and Practical Conference* (Poltava, March 11-12, 2021). «Managerial Skills of the Head of the Educational Institution», «Project Management in the Field of Science, Education, Innovation and Informatization», «Management of Innovative Activities in Education and in Production»: *Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Seminars* (Poltava, March 11-12, 2021) / edited by M.V. Hrynova. Poltava: PE «Astraia», 2021. P. 97–101.

6. Bardinova A. O. Formation of legal competence in future managers of educational institution management in the context of A. S. Makarenko's ideas / A. O. Bardinova // *Humanistic Guidelines for the Professional Development of Teachers: Makarenko's Tradition and the Mission of the New Ukrainian School: Materials of the XX International Scientific and Practical Conference* (Poltava, March 11-12, 2021). «Managerial Skills of the Head of the Educational Institution», «Project Management in the Field of Science, Education, Innovation and Informatization», «Management of Innovative Activities in Education and in Production»: *Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Seminars* (Poltava, March 11-12, 2021) / edited by M. V. Hrynova. Poltava: PE «Astraia», 2021. – P. 101–105.

7. Bardinova A. O. Legal competence of Ukrainian citizens as a powerful means of protecting honor and dignity from violence committed in such forms of its manifestation as «slander» and «insult» / Bardinova A. O., Bardinov O. V., Kolos Yu. Z., Pashko L. F. // *Methods of Teaching Natural Disciplines in Secondary and Higher School (XXVIII Karyshyn Readings): Materials of the International Scientific and*

Practical Conference (Poltava, May 27-28, 2021) / Edited by prof. M.V. Hrynova – Poltava: PE «Astraia», 2021. – P. 52–57.

8. Bardinova A. O. Multidisciplinary approach as the means of forming legal competence in future managers of educational institution management in the conditions of master's degree / A. O. Bardinova // Methods of Teaching Natural Disciplines in Secondary and Higher School (XXVIII Karyshyn Readings): Materials of the International Scientific and Practical Conference (Poltava, May 27-28, 2021) / Edited by prof. M.V. Hrynova – Poltava: PE «Astraia», 2021. – P. 57–60.

9. Legal competence as one of the directions of A. S. Makarenko's new thinking in the management of educational institutions / A. O. Bardinova // Managerial Discourse of Makarenko's Pedagogy: Materials of the XXI International Scientific and Practical Conference (Poltava, March 10-11, 2022). «Managerial Skills of the Head of the Educational Institution», «Project Management in the Field of Science, Education, Innovation and Informatization», «Management of Innovative Activities in Education and in Production»: Materials of the All-Ukrainian Scientific and Practical Seminars (Poltava, March 10-11, 2022) / edited by M.V. Hrynova. Poltava, 2022. – P. 74–77.

10. Bardinova A. O. Self-regulation as an effective tool for the formation of legal competence of future managers in the management of educational institutions in the magistracy / A. O. Bardinova // Methods of Teaching Natural Disciplines in Secondary and Higher School (XXIX Karyshyn Readings), Devoted to the Development of Models of Training Future Teachers for Pedagogical Activity in the New Ukrainian School: Materials of the International Scientific and Practical Conference (Poltava, 26-27, 2022) / edited by prof. M.V. Hrynova. Poltava: PE «Astraia», 2022. P. 22–24.

Articles in all-Ukrainian conferences

1. Bardinova A. O. Legal parity as an effective means of protection of children with disabilities for inclusive education in the context of general education / A. O. Bardinova // Management of the Educational Process of the New Ukrainian School in the Context of the Reform of Inclusive Education in Ukraine: Materials of the All-Ukrainian Forum of Young Scientists (Pupils, Students, Undergraduates, Graduate Students) (Poltava, April 16-17, 2020) / Edited by M.V. Hrynova. – Poltava: PE «Astraia», 2020. – P. 51–53.

2. Bardinova A. O. Worthy figures of our literary pantheon as an example of patriotic education of younger generations / A. O. Bardinova, M. V. Hrynova // Management of the Educational Process of the New Ukrainian School in the Context of National-Patriotic Education of Youth: Materials of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference of Young Scientists (Pupils, Students, Undergraduates, Graduate Students) (April 6, 2021, Poltava) / edited by M. V. Hrynova; Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University. – Poltava: PE «Astraia», 2021. – P. 6–11.

3. Bardinova A. O. V. I. Vernadskyi's ideas on noospheric education as a scientific source of formation of legal competence in future managers of educational institution management in the conditions of master's degree / A. O. Bardinova // Management of the Educational Process of the New Ukrainian School in the Context of National-Patriotic Education of Youth: Materials of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference of Young Scientists (Pupils, Students, Undergraduates, Graduate Students) (April 6, 2021, Poltava) / edited by M. V. Hrynova; Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University. – Poltava: PE «Astraia», 2021. – P. 37–42.

4. Bardinova A. O. Legal protection against violation of children's rights to preserve their own health with the help of health-saving technologies / A. O. Bardinova // Technologies of Health Saving in Modern Educational Institutions of Ukraine: Problems and Prospects: material VIII All-Ukrainian Student Scientific and Practical Conference (October 20, 2021). – Poltava: Simon, 2021. – P. 9–12.

5. Bardinova A. O. Unity of biological and social factors in the formation of the culture of sexual relations of children in the context of legal education / A. O. Bardinova // Biodiversity: Theory, Practice and Methodological Aspects of Studying in Secondary School: Materials of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference (April 19, 2022). – Poltava, 2022. – P. 21–25.

6. Bardinova A. O. Legal competence as a necessary component of the professional activity of future managers in the management of educational institution / A. O. Bardinova // Problems and Prospects of Development of Physical Education of Sports and Human Health: Materials of the VI All-Ukrainian Scientific-Practical Conference with International Participation (April 21-22, 2022) / edited by S. V.

Synytsia; Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University. Poltava: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, 2022. – P. 33–37.

Articles in regional conferences

1. Bardinova A. O. Academic integrity as the main factor in the formation of professional ethics of future specialists in physical culture and sports in higher education / A. O. Bardinova // The Latest Theoretical and Methodological Principles of Development of Physical Education and Sports: Materials of the Regional Scientific and Practical Online Conference: Simon, 2021. – P. 4–8.

2. Bardinova A. O. Leading ideas of P. F. Lesgaft on physical education of children / A. O. Bardinova // The Latest Theoretical and Methodological Principles of Development of Physical Education and Sports: Materials of the Regional Scientific and Practical Online Conference. Poltava, 2022. P. 7–12.

Articles in another scientific publication

1. Bardinova A. O. Specific features of the coach's educational activity in today's conditions / A. O. Bardinova // Physical Culture and Sports Technologies in the Educational Space: Theory and Practice [collective monograph] / Edited by O.O. Momot, Yu.V. Zaitseva – Poltava: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University. – P. 264–272.

2. Bardinova A. O. Formation of legal competence in future specialists of physical culture and sports in the conditions of blended learning on the basis of competence approach / A. O. Bardinova // Conceptualization of a Competence-Based Approach to the Professional Training of Future Specialists in Physical Culture and Sports in the Context of Blended Learning: Collective Monograph / edited by O.K. Kornosenko, O.V. Danysko; Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University. – Poltava: Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University, 2021. – P. 227–248. DOI: <https://doi.org/10.33989/978-966-2538-79-3>.

Educational and methodical manuals

1. Bardinova A. O. Brief glossary of tourism management terms: reference edition / Bardinova A. O., Bardinov O. V., Hrynova M.V. // Poltava: Simon, 2019. – P. 155.

2. Short dictionary of legal terms related to legislation, legal norms, education /
Bardinova A. O., Hrynova M.V. – Poltava: Simon, 2021. – P. 171. ISBN 978-617-
7803-26-2.